

Kortárs szlovén költők

(Nagy Zuzsa bevezetője és fordításai)

Boris A. Novak költő, dráma- és esszéíró, valamint fordító. 1953-ban született Belgrádban, ahol gyermekéveit töltötte. A Ljubjanai Egyetem bölcsészeti karának munkatársa, összehasonlító irodalmat és irodalomelméletet ad elő. Eddig 50 könyve jelent meg, közöttük 26 verseskötet, ebből hat gyermekeknek.

Novak a *Hči spomina* (Az emlékezés leánya, 1981) kötetben az emlékezés és az idő különböző rétegeit önti költői kifejezésformába, a *Tisoč in en stih* (Ezeregy vers, 1983), amely az Ezeregy éjszaka meséinek elbeszélő keretére épül, alaptémája viszont az elmúlással való harc. Az 1984-ben megjelent *Kronanje* (Koronázás) kötetben a személyes hangok, a gyermek születésével kapcsolatos hálaénekek kaptak helyet.

A korai kötetek derűs, fennkölt hangulatát adó költői hang a továbbiakban borússá válik. A *Stihija* (1991) és a *Mojster nespečnosti* (Az álmatlanság mestere, 1995) a volt Jugoszlávia területén dúló véres háborúkkal való szembesülés élményéből íródott balladákat és elégiákat tartalmazza, amikor Novak az ostrom alatt lévő Szarajevó menekültjei és írói számára emberbaráti segély gyűjtését szervezi. Az 1991-ben megjelent *Alba* verseskötetben a szerző a trubadúr költészet nyomdokain teremti meg a szerelmi líra modern változatát.

Boris A. Novak: A Duna '91 nyarán (Donava, poleti 91)

Emlékszel a széles hátú, bővizű Dunára,
Drago, mely Budapestről sodort minket egy apró
kis rozsdáette bárkán tova? Mintha útjára
kelt volna velünk a táj s az egyenesen hulló

napsugarak himbálták a fedélzetet. A motor
ütemes zúgása szinte kimért pontossággal
fedte a feszültség őrlődését bennünk s a komor,
lázás és mohó utóbbi néhány hét szorgossággal

szótte életünkre szaruját. A gépütemek
zajára elszunnyadtunk. Mondd, Drago, te is Gornja
Radgonát láttad újra, hol kiégett épületek
közt utazva Janez Svetinára, a fotósra

gondoltunk csendben, a pacifistára, ki buddhista
tudatának ürességével a tankot fotózta?
Csak a furcsán szép és tiszta fénykép maradt vissza,
mintha, hova csendesen elfeküdt, megcsókolta

volna a fehér utat. Szemhéja enyhén megnyílt
halálakor s kiömlött nézése, mint odakint
ahogy a sok víz, miután egybeért s ívet írt,
medrének búcsút int és a Dunába folyik mind

és amint a súlyos sár, mely a síkságon megül
s csillámló hegyi tavakból a hideg hó és jég
és a bejáratlan, mély erdők suttogása végül
a Dunába ér. És dőlt városokból a törmelék,

a vízbefúltak s toronymagasból a harang hangja
és kik erre járva nyom nélkül a Dunába vesztek,
volt harci népek vad üvöltésének visszhangja,
a nyarak, századok s mit jövő télre félretettek

a nagykabátok: az aratások s véres vetések,
dőlt hidak, a csend, s tutajok sziluettje távol fent,
a tiltott nyelvek, szerelmek s a várt partra érések,
melyek a Fekete-erdőt és a Fekete-tengert

a fedélzet fekete kátrányával összekötik.
Nyilatkozatok tömkelegét álmodtad-e Drago,
mit, ahogyan a hajótöröttek vízbe lökik
palackjuk – az éterbe küldtünk százszor meg százszor?

Neked is borfoltok illata ütötte orrod
és végigégett cigaretták füstjének szaga,
melyekkel akkor, ott egy bomló, volt világ omlott
s kavargott érvelések s bizarr viták garmada?

Vajon a „bajtársak”, Gordana, Niko, Jaro, Tomaž
ébresztettek-e, vagy amint halottakról számol be,
a rádió? Vagy talán a két fiatal lány, nem más,
kik az este halkán csevegve elöttünk szálltak le?

Emlékszel-e, Drago? Hintázott a part talpunk alatt.
A végső pillantás édes-keserű érzéséig
figyeltük mozdulatlan-némán, ahogy a két alak
a pillanat szívébe lassan visszakisebbedik

s amint örökre elnyeli őket a móló mélye,
mely egyszerre volt hosszú és rövid, mint az élet...
Az est lehűtötte a lég forróságát. Véget
ért a test berregése. A háborúnak vége...

képviselői a háború miatt megszakadt kommunikációt próbáltuk fenntartani: a találkozón szlovén részről Drago Jančar és jómagam vettünk részt.

A vers Janez Svetina emlékét is előhívja. 1941-ben született Bledben. Összehasonlító irodalmat és pszichológiát tanult a ljubljanaei egyetemen. 1972 és 1987 között Indiában élt, ahol keleti filozófiát tanult. Író és fordító volt: Sri Aurobind több könyvét fordította le és jelentette meg, ami arról tanúskodik, hogy a legmélyebb meggyőződésű békeharcos volt. A szerencsétlen véletlen akarta úgy, hogy 1991. június 27-én reggel a jugoszláv hadsereg Szlovénia elleni támadásakor Gornja Radgonán tartózkodott, ahol előadást kellett volna tartania. A tankokat próbálta lefénnyképezni, amikor egy szándékosan leadott sortűz oltotta ki életét.

A versben említett többi név viselői a *Nova Revija* ún. „hadi szerkesztőségének” tagjai: Niko Grafenauer, Drago Jančar, Jaroslav Skrušny, Gordana Vrabc, Tomaž Zalaznik és jómagam az akkori szerkesztőség helyiségeiből, Ljubljánából, a Cankarjeva 10/b-ből a Szlovéniáért folytatott háború igazságáról tájékoztattuk éjjel-nappal a nemzetközi nyilvánosságot.

(A szerző saját verséről)

***

Milan Jesih 1950-ben született Ljubljánában. Költő, drámaíró és fordító, összehasonlító irodalmat tanult a ljubljanaei Egyetemen, jelenleg szabadfoglalkozású író. A hatvanas években tagja volt egy avantgard irodalmi csoportnak, több mint negyven drámát fordított szlovénre (Shakespeare, Csehov, Bulgakov).

A következő verseskötetei jelentek meg: *Uran v urinu, gospodar* (*Urán az urinben úr*, 1972), *Legende* (*Legendák*, 1974), *Kobalt*, 1976, *Volfram*, 1980, *Usta* (*Száj*, 1985), *Soneti* (*Szonettek*, 1989), *Soneti drugi* (*Más szonettek*, 1993), *Jambi* (*Jambusok*, 2001).

Munkásságáért több ízben nyert elismerést, többek között Veronika és Jenko-díjjal, 2002-ben pedig Prešeren-díjjal tüntették ki.

Milan Jesih:

...

(Potem ko gostje so odšli, ponoči...)

Hogy a vendégek elmentek már éjjel
s röpködtek a fény alatt kerge lepkék,
a pohárral s butykossal szót értve még
töltögettem magamnak ingó kézzel:

folyt a bíbor vörös, nagy része mellé,
a szőlőleveleken játszott a szél,
elhallgattam s ittam; a hajnal ott ért
bólogatva, részegen, gyarló szegényt:

ujjaim a füsttől könyéig sárgák,
számban kesernyés íz, gyomrom sav marja,
ha most látna így kedvesem álmába'

hírnevem csúfítón, ázottan, gyáván,
sietne-e könyörület lázába'
félelmem úzni, létemre vigyázva?

...
(Rdeči lasje, oči svetlo zelene...)

Vörös haj, arcbőre szinte áttetsző,
világoszöld szempár... Aki nincs ő az!
Se fénykép nincs róla, se festmény, se rajz,
az asszonyról, ki magányos s merengő.

Emlék sincs róla és nincs iránta vágy,
hogy hú mosollyal végtelen gyöngében
tán belép, bennem nem él e félelem
s hogy eztán ahogy volt, semmi se lesz már,

mi való, mi van, az csak a nemléte,
nevének, lényének nem létezése,
hiányzó lépte a gyapjuszőnyegen,

ahogy érinti a vázát kecsesen:
nincs, azóta s továbbra sincs, ennyi csak -
bálványozom mégis minden áldott nap.

...
(Dolgo se v zimskem jutru nič ne zgane...)

Moccanatlan, csöndes a téli reggel.
Még a folyó is, melynek íve mentén
fűzek gubbasztanak leverten, csendben
- mintha leprások sora jeges mezsgyén -

még a hidegtől megvakult folyó is
békésen nyugszik a szintiszta fényben;
mintha csavargásból megtért bolygó kis
fények - mik az eget tépték volt délen -

a hóra fekve most meghalának itt,
tájképét festve sietett az Isten,
fehér képet sekély alapra hintett -

s ekkor szárazon villan valami kint
a láthatáron: tűz tán a hó alatt?
fehér galamb rezzent volna ott alatt?

Peter Semolič 1967-ben született Ljubljanában. Verset, kisnovellát, rádiójátékokat, irodalmi kritikát, esszét ír, angolból, franciából, szerbből és horvátból fordít. Versei a Tamariša (1991), *Hiša iz besed (Szavakból épült ház, 1996)* és a *Krogi na vodi (Körök a vízen, 2000)* önálló kötetekben, valamint a Szlovéniában és külföldön kiadott antológiákban és gyűjteményekben jelentek meg.

Munkásságáért több ízben tüntették ki: 1997-ben Jenko-díjjal, 1998-ban a nemzetközi díjat, a „Vilenicai kristály” nyerte el, 2001-ben pedig a Prešeren Alap díjazottja lett.

Szabadfoglalkozású íróként él Ljubljanában.

Peter Semolič

Pierro della Francesco anyala

(Angel Piera della Francesca)

Nem hordozza többé
a fényt.

Önmaga lett
tárgya
a fény és árny
játékának.

Úgy térdel
az anyagi világ
törvényeinek foglyaként,
mint aki
megbocsátást kér.

Ha felállna,
tán enyhén
megszédülne.

Kötéllal átkötött
derekán
és térdén
rácot vet a ruha.

Szárnya nehéz,
szinte húsos.

Mintha szégyellné
az érzékiség
és építészet
világába való estét,

a hideg márványt
keményen megtérdelve
sötétbe rejti
arcát.

Apám

(Oče)

Azon az éjjelen álmodtalak,
apám.
Szarvas képében
eljöttél álomba
s fűvel borított
dombtetőre léptél.

Neveden szólítottalak,
apám.
Ezzel a szóval:
apám.
Ezt mondtam:

Nézd,
szemem két
nedv áztatta virág
a hegyipatak mentén.
Jöjj, szárítsd fel
szarvasnyelved
leheletével a harmatot,
mely szememre
hullt.

De te csak álltál, mintha
egy más világban,
mintha egy más álomban
a fű borította
dombtetőn.

Megráztad
magasztos szarvad
s eltűntél
egy senkinemálmodta
hófehér felhőben.

A ház

(Hiša)

A ház előtt akkor mentem el, amikor meghalt a nagybátyám,
majd azután, amikor a barátom tablettákat nyelt, mondván:
„Minden költőnek meg kell próbálni egyszer az öngyilkosságot.”

Ő meg csak állt és minden évben még egy ujjnyival
alásüppedt a talajba. Majd akkor jártam megint arra,
mikor még az az öreg néni üldögélt előtte,

aki egy kivételével túlélte minden lányát.
És újra és újra megpróbáltam az omló vakolatból
a magam számára valami tanulságot kifejteni,

a fal repedéseiből valami titkos üzenetet kiolvasni,
amely szerint eligazíthatnám az életem.
Mindahányszor hiába.

Hiába tébláboltam vakondtúrásokat rugdalva a közelben,
hiába ácsorogtam ott a szabálytalan alakú tetőre meredve.
És manapság is, amikor mint erről és minden más vidékről

rég eltávozott idegen nézegetem őt, hallgat.
Minden évben egyformán. Minden évben
egy újabb ujjnyival süppedve alá a talajba.

Göntér Endre: Kialudt tűzhely (2002. - Lendva)